

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ПЕДАГОГІЧНА РИТОРИКА

Методичні рекомендації до курсу

Укладачі: Лариса МАФТИН, Ольга ВЕЛИЧКО

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2021

УДК 808.5:373.3.011.3-051](072)

П-24

Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Протокол № 9 від 31 березня 2021 р.)

Укладачі: Лариса Василівна **Мафтин**,
Ольга Іванівна **Величко**

Педагогічна риторика : метод. реком. до курсу / уклад. :
П-24 Лариса Мафтин, Ольга Величко. – Чернівці: Чернівецьк. нац.
ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. – 60 с.

Видання містить завдання для перевірки початкових досягнень
студентів, рівня засвоєння отриманих знань, самостійної роботи з
навчальної дисципліни «Педагогічна риторика».

Для студентів педагогічних закладів вищої освіти.

УДК 808.5:373.3.011.3-051](072)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні вимоги до професійної підготовки фахівців зумовили нові завдання вищої школи, одне з яких – формування комунікативної компетентності майбутнього педагога. Специфіка педагогічної діяльності передбачає оволодіння навичками спілкування у визначеному професійному колективі, уміннями, що забезпечують розв’язання завдання, які становлять зміст професійної педагогічної діяльності. У фаховій підготовці вчителів початкової школи доміантними постають такі особливості, як досягнення основних цілей навчання; успішне розв’язання різноманітних навчально-методичних і виховних завдань засобами вмілого педагогічного спілкування, володіння професійним мовленням, нормами мовленнєвої поведінки, що забезпечують результативність й ефективність діяльності педагога. Тому вагомою постає проблема набуття та вдосконалення комунікативно творчої діяльності вчителя. Проблема оволодіння основами професійного мовлення ґрунтується на єдиній концепції, створеній на базі цілісного курсу для студентів педагогічного ВНЗ. Її основою постає дисципліна «Педагогічна риторика», спрямована на пошуки, теоретичне осмислення та практичне втілення оптимальних способів оволодіння ефективним, успішним, результативним професійним мовленням. Знання загальних законів риторики – це суспільна потреба, пов’язана з практичною діяльністю людини. В ораторському мистецтві розроблено закони й принципи мовленнєвої поведінки, описано практичні можливості їх реалізації, що дасть змогу досягти головної мети – взаєморозуміння між людьми. Оволодіння основами красномовства забезпечує розв’язання проблеми формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, тому що дає змогу конкретизувати основні положення загальної риторики, продемонструвати специфіку застосування її правил у реальній мовленнєвій практиці, визначити теоретичний і практичний аспекти оволодіння професійним мовленням.

Навчальна дисципліна «Педагогічна риторика» є дисципліною вільного вибору зі спеціальності 013 Початкова освіта для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, яка викладається у 6 семестрі в обсязі 5 кредитів і відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності та продуктивної співпраці у сфері освіти.

Мета: ознайомлення з основами класичної та сучасної риторики як науки про мисленнево-мовну діяльність, спрямовану на переконання, вплив і досягнення цілей у процесі мовної комунікації; оволодіння майбутніми педагогами професійними мовленнєвими уміннями.

Завдання:

- ознайомлення студентів з історією та теорією ораторського мистецтва;

- вивчення видів ораторського мистецтва, стилів мовлення;
- удосконалення риторичної культури, поглиблення умінь користуватися принципами красномовного мистецтва;

- озброєння прийомами і уміннями застосування ораторських умінь і навичок у контексті професійної діяльності.

3. Пререквізити. «Педагогічна риторика» як навчальна дисципліна функціонує і розвивається у зв'язку з такими дисциплінами: «Актуальні питання історії та культури України», «Українська мова» (за професійним спрямуванням), «Вікова та педагогічна психофізіологія», «Етнопедагогіка України», «Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів», «Теорія та методика виховання», «Тренінг педагогічного спілкування вчителя».

Дисципліна складає підґрунтя для подальшої наукової діяльності; готовності майбутнього фахівця здійснювати ефективну професійну діяльність щодо забезпечення високої якості надання освітніх послуг, вибору та застосування найбільш ефективних стратегій і тактик педагогічного спілкування.

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- визначення риторики, її зв'язок з іншими дисциплінами, місце педагогічної риторики в системі підготовки майбутнього педагога;

- історію виникнення риторики, основні її розділи, жанри;
- закони риторики, поняття риторичного ідеалу;
- суть і структурні елементи монологічного й діалогічного мовлення;

- специфіку ділового спілкування, особливості комунікативно - мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності педагога.

уміти:

- використовувати термінологічний апарат риторики;
- володіти основними засобами риторичного мистецтва, етикою оратора, культурою конструктивного діалогу;
- екстраполювати основні закони риторики на педагогічну риторику;
- вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в конкретній ситуації педагогічного спілкування;
- застосовувати отримані вміння й навички у практичній діяльності, в умовах інтерактивної взаємодії, у процесі формування риторичних умінь учнів молодшого шкільного віку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студентів згідно з ОПП мають бути сформовані такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-3. Здатність до особистісного і професійного самовизначення, самоствердження й самореалізації.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

:

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами (усною та писемною формами), демонструвати навички нормативного літературного мовлення в різних сферах особистої й професійно-педагогічної комунікації.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3.1. Філологічна компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу мовно-літературної освітньої галузі та її окремих змістових ліній.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими

учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-04 Збирати, інтерпретувати та застосовувати інформацію, критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-05 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-07 Використовувати академічні предметні знання (філологічні, математичні, природничо-наукові, технологічні, мистецькі, суспільствознавчі тощо) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-17 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Загальна інформація про дисципліну

Педагогічна риторика									
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин			Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	Змістових модулів	Лекцій	Сем.	Самост. р-та	
Денна	3	11	5	150	2	30	30	90	залік
Заочна	3	11	5	150	2	10	-	140	залік

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи педагогічної риторики

Тема 1. Вступ до курсу. Загальні відомості про риторику та її понятійно-категоріальний апарат. Мета курсу, значення в системі професійної підготовки майбутнього педагога. Риторика як наука і мистецтво. Предмет, завдання риторики. Основні категорії риторики. Воля до влади. Педагогічна риторика.

Тема 2. Історія красномовства крізь призму педагогічної риторики. Етапи розвитку риторики. Класична риторика. Неориторика. Розвиток педагогічної риторики в Україні.

Тема 3. Риторика – наука про ораторське мистецтво. Закони риторики: концептуальний, моделювання аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний. Основоположні розділи класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція.

Тема 4. Основні роди, види та жанри красномовства. Класифікації родів красномовства та їх характеристика. Основні види та жанри красномовства. Жанри педагогічного красномовства.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти педагогічної риторики

Тема 1. Мовленнєва діяльність педагога. Риторична компетентність як базовий компонент професійно-педагогічної компетентності. Структура мовленнєвої діяльності. Слухання у професійній діяльності педагога. Комунікативні якості мовлення вчителя. Мовленнєва норма. Багатство, виразність і точність мовлення вчителя

Тема 2. Риторика педагогічного спілкування. Педагогічне спілкування, його особливості та функції. Цінність професійно-педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Труднощі педагогічного спілкування. Риторика педагогічного діалогу. Особливості педагогічного діалогу в різних навчальних ситуаціях. Поняття внутрішнього діалогу та шляхи його оптимізації.

Тема 3. Риторична майстерність у професійній діяльності педагога. Риторична культура у педагогічній діяльності вчителя. Складові риторичної культури педагога та їх характеристика. Невербальні засоби педагогічній комунікації.

Тема 4. Техніка мовлення педагога як базовий компонент риторичної майстерності. Суть поняття «техніка мовлення». Компоненти техніки мовлення вчителя: критерії оцінки голосу (сила, висота, тембр); основні якості педагогічного голосу; гігієна голосового апарату педагога; характеристика мовленнєвого дихання; суть поняття «дикція»; орфоепічна правильність мовлення та засоби милозвучності української мови. Фонологічні засоби мовлення. Шляхи вдосконалення техніки мовлення: робота над мовленнєвим диханням, голосом; прийоми, що вдосконалюють дикцію.

Тема 5. Майстерність публічного виступу. Поняття публічної промови. Типи промов. Цілі промови: інформативна, переконуюча, заохочувальна, розважальна, самопрезентативна. Логіка промови. Психологія промови. Засоби аргументації та контраргументації. Монологічний характер промови. Моделювання промов педагогів. Поради доповідачу та помилки оратора у публічних виступах

Тема 6. Способи комунікативного впливу педагога на учнів. Мовленнєві стратегії і тактики в риторичній діяльності педагога. Переконування - основний спосіб впливу педагога на учнів. Навіювання у педагогічному процесі. Взаємозв'язок переконування та навіювання у педагогічному процесі. Етика мовленнєвого педагогічного спілкування.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

- Тема 1. Вступ до риторики.
- Тема 2. Історичні витoki та розвиток педагогічної риторики.
- Тема 3. Красномовство у духовній культурі українського народу.
- Тема 4. Риторичні закони красномовства.
- Тема 5. Основоположні розділи класичної риторики.
- Тема 6. Види сучасного красномовства та сфери його вжитку.
- Тема 7. Мовленнєва діяльність педагога.
- Тема 8. Майстерність педагогічного спілкування.
- Тема 9. Риторична культура педагога.
- Тема 10. Техніка мовлення педагога та її удосконалення.
- Тема 11. Методика підготовки і проведення публічного виступу.
- Тема 12. Засоби мовленнєвого впливу як складова педагогічної риторики.

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- Тема 1. Риторика і воля до влади.
- Тема 2. Неориторика: напрями і надбання.
- Тема 3. Елоквенція як підрозділ третього закону риторики.
- Тема 4. Ділова риторика.
- Тема 5. Слухання у професійній діяльності педагога.
- Тема 6. Мистецтво полеміки.
- Тема 7. Проксемічні особливості невербального спілкування, їх роль у педагогічній риториці.
- Тема 8. Інтонація як мовне явище. Значення у педагогічній риториці.
- Тема 9. Оратор і аудиторія.
- Тема 10. Маніпулятивна риторика.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1 Теоретичні основи риторики

Тема. Вступ до риторики (4 год.)

Питання для обговорення

(I частина)

1. Актуальність публічного мовлення у сучасних умовах.
2. Роль риторики як навчальної дисципліни у системі професійної освіти педагога.
3. Предмет риторики. Завдання риторики.
4. Риторика як наука і мистецтво слова.

(II частина)

1. Основні поняття риторики.
2. Зв'язок риторики з іншими науками.
3. Риторика і воля до влади.
4. Педагогічна риторика.

Інформаційні джерела

1. Колоділова Н.А. Риторика. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
2. Мацько Л.І. Риторика : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. [2-ге вид., стер.]. К. : Вища школа, 2006. С.3-20.
3. Препотенська М. Риторика : 10 ключових тем : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів. К. : Фірма «ІНКОС», 2011. 252 с.
4. Сагач Г.М. Риторика любові й риторика влади у логосфері сучасної культури. *Риторика: навч. посіб. для студентів серед. і вищ. навч. закл.* Київ: Видавничий дім «ІнЮре», 2012. С.151-154.
5. Сучасна педагогічна риторика: теорія, практика, між предметні зв'язки : зб. наук. праць за матеріалами наук. семінару; за ред. Т.А. Космеди. Львів : ПАІС, 2007. 267 с.

Завдання для самоконтролю

1. Чому в сучасному суспільстві зростає інтерес до риторики?
2. Розкрийте роль риторики як навчальної дисципліни у системі професійної освіти педагогів.
3. Підберіть синоніми до слова «риторика». Якими відтінками у значенні відрізняються слова в дібраному синонімічному ряді?
4. Охарактеризуйте предмет вивчення сучасної риторики.
5. Назвіть і прокоментуйте завдання сучасної риторики

6. Обґрунтуйте твердження: «риторика - наука», «риторика - мистецтво».

7. З якими науками пов'язана риторика і в чому простежується цей зв'язок?

8. Назвіть і охарактеризуйте основні поняття риторики. Дайте визначення термінів: «оратор», «аудиторія», «промова».

9. У чому Ви вбачаєте спільність і відмінність понять «мова», «мовлення», «спілкування», «риторика»?

10. Розкрийте зміст поняття «педагогічна риторика»

Завдання для роботи у групах (I частина)

I. У різні часи вмінню гарно, переконливо говорити надавали особливого значення. «Хто володіє словом, той володіє світом» – таке гасло античних ораторів. Здатність уміло передавати думки – це справжнє мистецтво, і володіє ним не кожен, однак опанувати це мистецтво можна, якщо наполегливо вивчати риторику й систематично вдосконалювати навички спілкування. Висловіть свою думку: «Чому Ви обрали курс «Педагогічна риторика?»», «Чого ви очікуєте від вивчення цього курсу?»

II. Прокоментуйте подані і сформулюйте власні твердження про труднощі, що виникають, коли потрібно висловити свою думку або виступити публічно?

- слова випереджають думки;
- бракує слів, навіть починаєш затинатися;
- важко подолати сором'язливість, боїшся помилитися;
- важко зорієнтуватися, що сказати саме в цій ситуації;
- виникає непереборне хвилювання.

Запропонуйте як можна подолати ці труднощі.

III. Прокоментуйте вислів Платона: «Красномовство - мистецтво керувати умами».

IV. Як Ви розумієте поняття «золоте слово»? Відповідь обґрунтуйте.

Підберіть прислів'я і приказки про мистецтво слова.

Завдання для роботи в групах (II частина)

I. Пригадайте подію, яка Вам найбільше запам'яталася. Опишіть її, зробивши свою розповідь ілюстрацією до відомого вислову: «Заговори, щоб я тебе побачив» (Сократ).

II. Наполеон сказав: «Хто не вмє говорити, той кар'єри не зробить». Чому, на Вашу думку, важливо володіти словом сьогодні? Де практично Ви застосовуєте таке вміння (у навчанні, у

повсякденному житті, у громадській роботі, коли наполягаєте на своїй думці тощо). Наскільки Вам це вдається?

III. Розкрийте суть поняття «воля до влади». Доведіть чи спростуйте твердження, що риторика дає можливість будь-якій людині цивілізовано реалізувати свою «волю до влади».

IV. Коротко розкажіть про зв'язок Вашої професії з риторикою.

Захист завдань самостійної роботи: перевірка термінологічного словника; захист реферату: «Риторика в житті й діяльності педагога»; законодавчо-нормативні акти, які регулюють розвиток риторики як навчального предмета на сучасному етапі (перевірка конспектів).

Тема. Історичні витоки та розвиток педагогічної риторики

Питання для обговорення

1. Виникнення й розвиток риторики в Давній Греції.
2. Розвиток красномовства в середньовіччі та в епоху Відродження.
3. Ораторське мистецтво в Європі Нового часу.
4. Розвиток риторики в сьогоденні.

Інформаційні джерела:

1. Бондаренко Г.Л. Історія педагогічної риторики: навч. посіб. К.: ДП Вид. дім «Персонал», 2012. 276 с.

2. Вандишев В.М. Риторика у філософсько-комунікативному вимірі. Київ: Кондор, 2017. 492 с.

3. Ковальчук В.Ю. Педагогічна риторика: становлення і перспективи. *Риторика: теоретичні та практичні аспекти комунікації: монографія*. Суми : СумДУ, 2015. 112 с.

Завдання для самоконтролю

1. З'ясуйте найвищі риторичні досягнення античності.
2. Окресліть найбільш визначні риси, притаманні риторичі античного Риму.
3. Розкрийте особливості ораторського мистецтва середньовіччя та епохи Відродження.
4. Що таке неориторика? У чому її відмінність від класичної риторики?

Завдання для роботи у групах

I. Обгрунтуйте роль риторичного вчення Цицерона у розвитку світової риторики.

II. Розкрийте суть поняття «гомілетика». Прокоментуйте погляди Августина на предмет риторики.

III. XX століття в історії риторики. Назвіть імена найвидатніших риторів цього періоду

Захист завдань самостійної роботи: Перевірка конспектів (головні положення праці Аристотеля «Риторика»).

Тема 3. Красномовство у духовній культурі українського народу

Питання для обговорення

1. Витоки давньоукраїнського красномовства. Літописання як джерело красного письменства та красномовства. Видатні оратори Київської Русі: Митрополит Іларіон, Кирило Туровський.

2. Українське красномовство в XII-XVII ст.: Серапіон Володимирський, Мелетій Смотрицький, Йоаникій Галятовський.

3. Риторика в Києво-Могилянській академії.

4. Розвиток академічного красномовства у XVIII - XIX ст. Золотослів М. Максимовича, М. Драгоманова, М. Грушевського та ін..

5. Розвиток риторики у XX ст.

Інформаційні джерела

1. Бондаренко Г.Л. Історія педагогічної риторики: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 276 с.

2. Розвиток ораторського мистецтва в Україні. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава : ПолтНТУ, 2019. С.40-54.

3. Савенкова Л.О. Історичні віхи розвитку риторики. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.12-37.

Завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте жанр «слова» та його функцію в літературі київського часу? Назвіть найвидатніших риторів київського періоду та їхні основні твори.

2. Розкрийте особливості українського красномовства періоду XVIII - XIX ст. Аналіз промов видатних представників ораторського мистецтва та академічного мовлення.

3. Проаналізуйте досвід викладання риторики у Києво-Могилянській академії.

4. Назвіть і схарактеризуйте основні риси розвитку академічного красномовства у XVIII - XIX ст.

Завдання для роботи у групах

I. Дайте характеристику «Ізборникам Святослава» 1073 р. і 1076 р. як найдавнішим пам'яткам риторичної культури Київської Русі.

II. Доведіть, що «Повчання» Володимира Мономаха - одна із перших пам'яток педагогічної риторики.

III. Проаналізуйте основні положення концепції риторики Феофана Прокоповича як одного із найвидатніших професорів риторики Києво-Могилянської академії. Розкрийте роль викладачів Києво-Могилянської академії у розвитку педагогічної риторики.

IV. Золотослів Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки: порівняльна характеристика риторичного стилю.

V. Назвіть і охарактеризуйте актуальні проблеми розвитку риторики ХХ – початку ХХІ ст. в Україні.

Захист завдань самостійної роботи: перевірка пошукової роботи:

- Видатні українські промовці: Маркіян Шашкевич, Іван Огієнко, Андрей Шептицький;

- Красномовство в житті українського козацтва.

Захист і обговорення реферату на тему:
«В.О. Сухомлинський про мистецтво слова педагога».

Тема. Риторичні закони красномовства

Питання для обговорення:

1. Система законів риторики:

а) концептуальний;

б) моделювання аудиторії;

в) стратегічний і тактичний закони;

б) мовленнєвий закон як система комунікативних якостей мовлення.

в) закон ефективної комунікації;

г) системно-аналітичний закон.

2. Риторична формула як система управління мисленнево-мовленнєвою діяльністю.

Інформаційні джерела

1. Мацько Л.І. Риторика : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. [2-ге вид., стер.]. К. : Вища школа, 2006. 311 с.

2. Препотенська М. Риторика: 10 ключових тем: навч. посіб

для студентів вищ. навч. закладів. Київ : ІНКОС, 2011. 252 с.

3. Сагач Г.М. Закони риторики. *Риторика*: навч. посіб. для студентів серед. і вищ. навч. закл. Київ : Видавничий дім «ІнЮре», 2012 С.79-117.

Завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні закони риторики.
2. Дайте узагальнену характеристику основним законам риторики.
3. Розкрийте поняття «риторична формула».

Індивідуальні завдання

1. Процес розробки концепції складається з такої послідовності дій... (продовжте речення). Доведіть, що концептуальний закон є основою риторичної діяльності.

2. Назвіть і охарактеризуйте основні ознаки вивчення аудиторії, які передбачає закон моделювання аудиторії. Які уміння формує і розвиває закон моделювання аудиторії?

3. Розкрийте особливості використання стратегічного закону як системи побудови програми впливу на конкретну аудиторію.

4. Охарактеризуйте складові тактичного закону. Обґрунтуйте зв'язок стратегічного і тактичного законів риторики.

5. Обґрунтуйте тезу про те, що мовленнєвий закон розвиває в людини уміння одягати свою думку в дієву словесну форму.

6. У чому полягає суть закону ефективної комунікації?

7. Назвіть уміння, які формує і розвиває системно-аналітичний закон.

Завдання для роботи у групах

I. Однією із складових тактичного закону є активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії. Конкретизуйте послідовність дій цього процесу.

II. Підтвердьте або спростуйте тезу про те, що системно-аналітичний закон «символізує вічний процес удосконалення».

III. Розкрийте суть поняття «рівень розуміння предмета мовлення», конкретизуйте в інтерпретації Г.М. Сагач. Наведіть приклади.

Захист завдань самостійної роботи: перевірка термінологічного словничка; обговорення повідомлень: Аргументація як вагома складова тактичного закону риторики. Технологія налагодження контакту на етапах спілкування суб'єкта й аудиторії.

Тема. Основоположні розділи класичної риторики

Питання для обговорення

1. Інвенція як розділ класичної риторики.
2. Поняття і правила диспозиції.
3. Основні засади елокуції та меморії як розділів риторики.
4. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети.

Інформаційні джерела

1. Волкова Н.В. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. К. : Академія, 2006. 256 с.
2. Ораторське мистецтво: навч. - метод. посібник/ За ред. І.М. Плотнікової, О.П. Левченко. Київ : 2011. 128 с.
3. Препотенська М. Риторика: 10 ключових тем: навч. посіб для студентів вищ. навч. закладів. Київ : ІНКОС, 2011. 252 с.

Завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте суть інвенції як одного із розділів класичної риторики.
2. Назвіть і охарактеризуйте основні поняття і приписи диспозиції.
3. Розкрийте зміст понять «елокуція» та «меморія», поясніть реалізацію цих понять в ораторській діяльності.
4. Підтвердьте або спростуйте тезу про те, що акція є найважливішим і найвідповідальнішим етапом риторичної діяльності оратора.

Завдання для роботи у групах

I. Чому елоквенцію вважають серцевиною красномовства? Відповідь проілюструйте прикладами.

II. Доведіть або спростуйте твердження: Акція фактично працює над іміджем промовця. Наведіть приклади.

III. Прокоментуйте вислів П. Клоделя: «Треба говорити голосно, щоб тебе почули. Треба говорити тихо, щоб тебе послушали».

Захист завдань самостійної роботи: перевірка таблиці «Прийоми мнемотехніки».

Тема. Види сучасного красномовства та сфери його вжитку

Питання для обговорення

1. Поняття про роди красномовства та їх класифікація (соціально-політичне, соціально - побутове, академічне, судове, богословське);

2. Єдність родів і видів сучасного красномовства.
3. Жанри педагогічного красномовства.

Інформаційні джерела

1. Н.Б. Голуб Стили і жанри педагогічного красномовства Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / [О.А. Кучерук, Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна та ін.] ; за ред. О.А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. С. 69-87.
2. Хоменко І.В. Еристика: мистецтво полеміки: Навч. посіб. К., 2001. С.48-67; 68-107.
3. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія / За ред. О.А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять: «рід», «вид», «жанр» красномовства.
2. Конкретизуйте сферу призначення суспільно-побутового красномовства та його національні особливості;
3. Охарактеризуйте соціально-політичне красномовство.
4. Назвіть і охарактеризуйте види академічного красномовства.

Практичні завдання для індивідуальної роботи

Продумайте та виголосіть тости, присвячені:

- ✓ найкращому другові;
- ✓ найулюбленішому ворогові;
- ✓ незнайомій людині, до якої ви випадково потрапили

на ювілей.

Завдання для роботи у групах

I. Дайте характеристику судовому красномовству. Як може учитель використати елементи судового красномовства у своїй педагогічній діяльності? Наведіть приклади.

II. Прокоментуйте вислів В. Сухомлинського: «Найкращий учитель для дитини той, хто духовно спілкується з нею, забуває, що він учитель, і бачить у своєму учневі друга, однодумця. Такий учитель знає найпотаємніші куточки серця свого вихованця, і слово в його устах стає могутнім знаряддям впливу на особистість, яка розвивається» крізь призму жанрів педагогічного красномовства.

III. Прокоментуйте прикладами відомий вислів Ф.Прокоповича: «Переконлива мова лікує душі: у нещасті – захистом, у щасті – найбільшою прикрасою».

IV. Доведіть тезу про те, що педагог повинен володіти особливостями усіх видів та жанрів красномовства. Наведіть приклади застосування у педагогічній діяльності.

Захист завдань самостійної роботи: перевірка таблиці «Жанри педагогічного мовлення»; обговорення повідомлення на тему: «Популярні промовці сучасного українського парламенту».

Змістовий модуль 2

Практичні аспекти риторики як мистецтва красномовства

Тема. Мовленнєва діяльність педагога (4 год.)

Питання для обговорення

1. Поняття мовленнєвої діяльності, структура.
2. Види мовленнєвої діяльності.
3. Педагогічне мовлення як складова педагогічної майстерності.
4. Комунікативні якості мовлення:
 - а) точність і логічність мовлення;
 - б) багатство мовлення;
 - в) чистота й доречність мовлення.

Інформаційні джерела

1. Богущ А.М. Лінгводидактичні засади мовленнєвого спілкування: Монографія. Одеса, 2006. 307 с.
2. Дрозд Т.М. Мовленнєва та риторична компетентність як складові комунікативної компетентності педагога. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми:* зб. наук. пр. Київ; Вінниця, 2008. № 17. С. 34–39.
3. Лянна О.В. Мовленнєва діяльність як спосіб реалізації мовленнєвого спілкування. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2015. № 5. С. 143-150.
4. Нишета В.Н. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи: монографія. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 337 с.

Завдання для самоконтролю

(I частина)

1. Розкрийте зміст поняття «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність».
2. Порівняйте основні та специфічні функції мовлення.
3. Назвіть і охарактеризуйте види мовленнєвої діяльності.
4. Конкретизуйте мету педагогічного мовлення.

(II частина)

1. Як Ви розумієте поняття «нормативність мовлення»?
2. Назвіть види мовних норм, охарактеризуйте їх.
3. Які комунікативні якості мовлення є характерними для педагогічного мовлення?

Завдання для роботи у групах

(I частина)

I. Дайте порівняльну характеристику усній та письмовій формі мовлення.

II. Прокоментуйте вислів О.В. Сухомлинського «Кожне слово учителя, яке звучить у стінах школи, має бути продуманим, мудрим, цілеспрямованим..., щоб ціна слова постійно зростала. Хай кожне слово, промовлене в школі, дає плід, а не лишається пустоцвітом».

III. Розкрийте особливості педагогічного мовлення. Наведіть приклади.

(II частина)

I. Оберіть будь-яку літеру українського алфавіту й створіть власний твір (прозовий чи вірш) на будь-яку тему. Наприклад:

- невелике оповідання жахів «Чорна черепаха».
- детективна розповідь «Підкинута парасоля».
- ліричний вірш «Летіло літо».
- есе «Гучний гуртожиток».

Можна пропонувати власні теми, ідеї, літери. Оцінюються оригінальність, дотепність, логічна зв'язність і багатство словникового матеріалу.

II. З поданих речень треба розгорнути оповідання. Для цього користується евфемізмами, парафразами, порівняннями, метафорами, усіма синонімічними можливостями слова, роблячи обсяг більшим, стилістично розфарбовуючи інформацію:

«Жила собі дівчинка на ім'я Оленка. Коли їй виповнилося 16 років, вона зустріла своє перше кохання. Його звали Ілля. Це було кохання з першого погляду, і тривало воно до кінця життя...».

III. Підібрати тексти, які показують:

- ✓ точність;
- ✓ логічність;
- ✓ виразність мовлення.

III. Норми наголосу. Проставте наголоси та правильно прочитайте уривок з тексту:

КУЛИКОВЕ БОЛОТО

Як настала холодна осінь, журавель збирався в інший край та й каже куликові:

- Ось ну лишень, куличе, рушай і ти! Коли б ти знав, які хороші сторони є на світі! Тепло там та гарно, та всячина росте й плодиться.

- Дарма, - каже кулик, - мені й тут добре! Нема в світі над моє болото! Не бійсь, і тобі закортить вернутись до нього.

Завдання для роботи з індивідуальними картками

- Доведіть, що чистота мовлення тісно пов'язана з його правильністю і нормативністю; назвіть причини порушення чистоти мовлення та способи їх усунення.

- Обґрунтуйте взаємозв'язок предметної і понятійної логічності мовлення; конкретизуйте за яких умов досягається логічність мовлення

- Норми граматики. Причини відхилення від літературних норм.

- Точність мовлення. Умови, при яких досягається точність мовлення (екстралінгвістичні й структурні (власне лінгвістичні)).

- Виразність мовлення: текстуальна і вимовна. Умови, при яких досягається його виразність.

- Лексичне й семантичне багатство мовлення; критерії оцінки багатства мовлення.

- Доречність мовлення: стильова, контекстуальна, ситуаційна і особово-психологічна.

Перевірка завдань самостійної роботи.

Тема. Майстерність педагогічного спілкування

Питання для обговорення

1. Педагогічне спілкування: суть, особливості, функції, різновиди.
2. Стилї педагогічного спілкування.
3. Педагогічне спілкування як діалог. Типи діалогу.
4. Діалогізм як принцип навчання.

Інформаційні джерела

1. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації : практ. посіб. : Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2005. 128 с.
2. Ніколаєнко С.О. Сутнісні характеристики педагогічного спілкування. *Педагогіка і психологія*: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (23 серпня 2013 р., м.Харків). Харків :

Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2013. С. 96-100.

3. Педагогічне спілкування у діяльності вчителя: навчально-методичний посібник / Укладачі: Киричок І.І., Кучерявець В.Г. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2008. 391 с.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст понять «спілкування», «педагогічне спілкування», структуру професійно-педагогічного спілкування (за Кан-Каліком)

2. Конкретизуйте функції, види спілкування.

3. Назвіть і охарактеризуйте основні стилі педагогічного спілкування.

4. Конкретизуйте особливості педагогічного спілкування. Розкрийте поняття діалогізму як принципу навчання.

Завдання для роботи у групах

I. На основі аналізу помилкових моделей спілкування педагога з учнями, виокреміть і систематизуйте труднощі педагогічного спілкування та укажіть шляхи їх подолання.

II. Запропонуйте правила спілкування педагога: з учнями; батьками учнів; колегами.

III. Проаналізуйте наведену ситуацію. Прокоментуйте мовлення вчительки з точки зору вимог педагогічного діалогу.

У наш час, щоб працювати з дітьми, потрібно мати «залізні нерви», – сповідалась учителька колезі. Розмова велася в шкільному дворі, де діти прибирали сміття. Один хлопчик заліз на перекопану ділянку й почав граблями згортати гілля та папірці.

– Ти що, осліп, – раптом крикнула вчителька. – Там же траву посіяно!

Хлопчик злякано метнувся вбік і побіг геть, при цьому збивши цеглину на квітнику.

– Ти що, знущаєшся з мене? Зовсім розпустився, хуліган безсовісний, – кричала вчителька.

– Я випадково... Я хотів як краще. – Намагався виправдатись шестикласник.

– Хотів як краще, а вийшло, як гірше? Ти і на уроках поводишся по-хамськи. Іди звідси геть!!!

IV. Назвіть основні типи навчальних діалогів. Наведіть приклади.

Перевірка завдань самостійної роботи.

Тема. Риторична культура педагога

Питання для обговорення

1. Риторичний ідеал педагога ХХІ ст.
2. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя.
3. Складові риторичної культури педагога.
4. Невербальні засоби педагогічної комунікації .

Інформаційні джерела

1. Герман В.В. Теоретичні засади риторичної культури вчителя. *Риторична культура вчителя в академічному просторі: навчальний посібник*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. С.12-41.
2. Романовський О.Г. Педагогічна етика: текст лекцій / Романовський О.Г., Серета Н.В., Квасник О.В. Х. : НТУ «ХПІ», 2008. 64 с.
3. Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика: монографія. Глухів: ГДПУ імені О. Довженка, 2008. 298 с.
4. Сорокіна В.М. Особливості невербального спілкування в діяльності вчителя. *Наука і освіта*. 2010. № 8. С. 29-33.

Завдання для самоконтролю

1. Назвіть і охарактеризуйте основні складники моделі риторичного ідеалу сучасного вчителя.
2. Розкрийте зміст поняття «риторична культура педагога», конкретизуйте її структуру.
3. Систематизуйте засоби невербальної комунікації, обґрунтуйте їх значення у педагогічній комунікації.

Завдання для роботи у групах

I. Розкрийте особливості феномену «невербальна комунікація». Обґрунтуйте значення пантоміміки у процесі педагогічного спілкування.

II. Запропонуйте шляхи удосконалення риторичної культури сучасного вчителя, у тому числі й культури невербальної комунікації.

III. Дослідити та порівняти мову жестів різних країн світу. Створити список найбільш універсальних жестів різних країн світу.

IV. Складіть розповідь на тему: «Учителі, які вплинули на мою долю».

Слухаючи розповідь товариша, заповніть карту спостереження; оцініть виступ виходячи з того, що максимальна кількість балів –10.

Невербальне спілкування	Кількість балів
Зоровий контакт	
Поза тіла	
Жестикуляція	
Міміка обличчя	
Динаміка поведінки (психологічна характеристика)	

Перевірка завдань самостійної роботи.

Тема 10. Техніка мовлення педагога та її удосконалення (2+2)

Питання для обговорення

1. Засоби техніки мовлення.
2. Дихання. Види дихання. Гігієнічні правила дихання. Відпрацювання мовленнєвого (фонаційного) дихання.
3. Голос. Основні властивості голосу. Гігієна голосу. Виконання вправ для розвитку мовленнєвого голосу.
4. Дикційна та орфоепічна чистота мовлення. Відпрацювання правильної дикції.
5. Засоби логіко-емоційної виразності у загальній системі виразного читання (інтонація, паузи, логічний наголос).

Інформаційні джерела

1. Волкова Н.В. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. К. : Академія, 2006. 256 с.
2. Олійних Г.А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2007. 224 с.
3. Пінчук Ю.В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навч. посіб. К. : КНТ, 2015. 160 с.
4. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. Львів, 2003. 212 с.

Завдання для обговорення

(I частина)

1. Дайте визначення поняття «техніка мовлення». Назвіть основні засоби техніки мовлення, які впливають на ефективність сприймання навчальної інформації.
2. Охарактеризуйте мовленнєве дихання. Конкретизуйте особливості техніки дихання.
3. Від чого залежить сила голосу? Відповідь обґрунтуйте.
4. Опишіть основні критерії оцінки голосу.

(II частина)

1. Щотаке дикція? Яку участь беруть органи артикуляції у творенні звуків мови? Конкретизуйте прийоми удосконалення дикції.

2. Обґрунтуйте правила виділення логічних наголосів (Одну і ту ж саму фразу вимовте по-різному: поспіхом, скоромовкою, повільно, надаючи вагомості кожному звукові і водночас не порушуючи логічну структуру речення).

3. Розкрийте значення засоби логіко-емоційної виразності у загальній системі виразного читання.

Завдання для роботи у групах

(I частина)

I. Обґрунтуйте тезу П. Сопера про те, що «ніщо так не впливає на відношення до нас, людей, як враження від нашого голосу».

II. Назвіть способи удосконалення професійних характеристик голосу. Запропонуйте вправи для розвитку мовленнєвого голосу учнів молодшого шкільного віку.

III. Продемонструйте корисні та цікаві дихальні вправи.

(II частина)

I. Конкретизуйте шляхи удосконалення техніки мовлення педагога.

II. Підготуйте публічний виступ для батьків на 4-5 хвилин з теми: «Як порушення мовлення у дітей впливають на писемне мовлення».

III. Запропонуйте вправи для правильної дикції.

Перевірка завдань самостійної роботи.

Тема 11. Методика підготовки і проведення публічного виступу

Питання для обговорення

1. Підготовка виступу. Стилiстичнi особливостi публiчного виступу (усний характер, яснiсть, чiткiсть, iмпровiзованiсть).

2. Композицiя виступу, загальна характеристика основних частин.

3. Педагогiчна розповiдь як основа педагогiчної риторики. Виступи студентiв перед аудиторiєю та їх аналiз.

Інформаційні джерела

1. Ораторське мистецтво: навч. - метод. посіб. / за ред. І.М. Плотницької, О.П. Левченко. 2-ге вид., стер. К. : НАДУ, 2011. 128 с.
2. Савенкова Л.О. Майстерність публічного виступу. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.183-222.
3. Уварова А.М. Оволодіння теоретичними основами досконалої розповіді вчителя. *Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя*: Навчально-методичний посібник для педагогічних університетів. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. С.66-79.

Завдання для самоконтролю

1. Назвіть і охарактеризуйте етапи підготовки до публічного виступу.
2. Конкретизуйте стилістичні особливості публічного виступу (усний характер, ясність, чіткість, імпровізованість).
3. Дайте характеристику основних елементів композиції.
4. Доведіть, що педагогічна розповідь є базисною складовою усних методів навчання.

Завдання для роботи у групах

Підготуйте до виголошення промову на одну із запропонованих тем для 3-х різних аудиторій:

- Чи потрібен коханню закон? (цивільні й традиційні шлюби).

- Чи існує жіноча дружба?

- Справжнє кохання – раз у житті?

- Власна тема.

Зважте, що промова розрахована на 2-3 хвилини. Поясніть різницю у виборі мовленнєвих та інших риторичних засобів.

I. Назвіть топ «5» складових успішного виступу.

II. Оцінити власні дані, необхідні для публічного виступу (проведення уроків, виховних занять тощо): загальні й спеціальні здібності, особистісні якості. Скласти програму самовдосконалення (1-3 ст.).

III. Підготуйте публічний виступ для батьків на 4-5 хвилин з теми: «Учіть дітей розповіді». Окресліть образ оратора. У чому має вияв зовнішня культура оратора?

IV. Запропонуйте поради для підготовки й проголошення учителем успішних публічних виступів.

Перевірка завдань самостійної роботи.

Тема 12. Засоби мовленнєвого впливу як складова педагогічної риторики

Питання для обговорення

1. Різновиди мовленнєвого впливу, їх характеристика.
2. Феномен переконуючого впливу та його елементи.
3. Навіювання: найпоширеніші види.
4. Техніка переконуючого і навіюючого впливу.

Інформаційні джерела

1. Савенкова Л.О. Способи комунікативного впливу педагога на учнів. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.222-247.
2. Селіванова О.О. Мовленнєвий вплив в комунікативній взаємодії. *Психолінгвістика*. 2012. Вип. 10. С. 223-229.
3. Методика навчання риторики в школі : навч. посіб. /Автор-укладач В.А. Ницета. К. : Центр учбової літератури, 2014. 200 с.
4. Николук Н.П. Педагогічне навіювання як елемент педагогічної майстерності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 4. С. 95-100.

Завдання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «мовленнєвий вплив», назвіть його різновиди
2. Охарактеризуйте переконування як метод педагогічного впливу.
3. Класифікуйте види навіювання.
4. Конкретизуйте основні положення техніки переконуючого та навіюючого впливу.

Завдання для роботи у групах

I. Конкретизуйте форми переконувального впливу на учня за допомогою слова. Наведіть приклади.

II. Доведіть, що уміння педагога переконувати учнів - мистецтво, яке ґрунтується на знаннях законів і правил логіки (теза, доказ, демонстрація).

III. Визначте прийоми навіювання, котрі доцільно використовувати у процесі розмови з учнем з метою здійснення виховного впливу на нього.

IV. Обґрунтуйте взаємозв'язок переконування та навіювання у педагогічному процесі сучасної школи.

Перевірка завдань самостійної роботи.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Загальні методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних дисциплін. Самостійна робота студентів – це спланована пізнавальна діяльність, організаційно і методично направлена на досягнення результату, яка здійснюється без прямої допомоги викладача.

Метою самостійної роботи студентів є:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань;
- розвиток морально-вольових зусиль.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчити студентів самостійно працювати з літературою;
- творчо сприймати навчальний матеріал і осмислювати його;
- сформувати навички щоденної самостійної роботи з метою одержання та узагальнення знань, умінь і навичок.

Зміст самостійної роботи студентів з конкретної дисципліни визначається навчальною та робочою навчальною програмою вивчення дисципліни. На самостійну роботу може виноситись: частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом; окремі практичні роботи, що не потребують безпосереднього керівництва викладача.

Самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: основна література (підручник, конспект лекцій, навчальні та методичні посібники); додаткова література (наукова, фахова, монографічна, періодична); методичні матеріали (методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи студентів).

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу з навчальної дисципліни «Педагогічна риторика» може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерному класі, а також у домашніх умовах.

Види завдань самостійної роботи:

- переробка інформації, отриманої безпосередньо на обов'язкових навчальних заняттях;

- робота з відповідними підручниками та особистим конспектом лекцій; - самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою конспекту;

- опрацювання рекомендованої літератури;
- написання рефератів, повідомлень;
- творчі завдання (доповіді, огляди, презентації тощо);
- підготовка письмових відповідей на проблемні питання;
- виготовлення наочності тощо.

Правила виконання самостійної роботи: звернути увагу на мотивацію виконання завдань самостійної роботи; виробити послідовний алгоритм навчальної діяльності з першого дня навчання; удосконалити навички роботи з книгою, пошукові вміння, навички аналізу навчального матеріалу; дотримуватися академічної доброчесності; обґрунтовувати зв'язок з майбутньою професійною діяльністю.

2. Завдання для самостійної роботи студентів

Тема 1. Риторика і воля до влади. Поняття «воля до влади». «Воля до влади» як стимул людської поведінки. Роль комунікації у реалізації волі до влади. Шляхи реалізації «волі до влади».

Завдання: звернути увагу на те, що «воля до влади» є потужним стимулом людської поведінки; довести тезу про те, що риторика дає можливість будь-якій людині цивілізовано реалізувати свою «волю до влади»; проаналізувати роль риторики в реалізації владних відносин за допомогою словесного впливу на інтелектуальну, емоційно-психологічну та вольову природу людини; конкретизувати шляхи реалізації «волі до влади»; проаналізувати уривок із тексту роману видатного англійського письменника О.Уайльда «Портрет Доріана Грея»: «... Ах, до чого ж це захоплює – здійснювати вплив на інших людей! Хіба можна що-небудь порівняти з цим? Вкласти свою думку в чиюсь досконалу форму хоча б на недовгий час; чути відгук своїх власних думок і поглядів, збагачених музикою палкої молодості й юної пристрасті; передати іншому свій настрій і душевний стан, наче це були найтонші флюїди або екзотичні пахощі, - все це дає невиразну радість, можливо, найбільшу радість, яку може відчувати людина у наш меркантильний, вульгарний час із його брутальними чуттєвими насолодами й приземленими ідеалами».

Література:

1. Боднар Т.І. Риторика як знаряддя влади. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Історія. Філософія, Політологія. 2017. Вип.14. С.64- 72.

2. Коваленко С.М. Сучасна риторика: навч.- практ. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 184 с.

3. Колотілова Н.А. Риторика і «воля до влади». *Риторика*. Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. С.14-16.

Тема 2. Неориторика: напрями і надбання. Аргументативна риторика. Лінгвістична риторика. Сучасні риторичні школи. Риторичні портрети сучасних ораторів.

Завдання: необхідно звернути увагу на генезис неориторики ХХ ст., основні напрями та чинники розвитку неориторики: інформаційне суспільство несе новий стиль життя і потребує нової риторики, яка повинна бути вищою мірою оперативною, забезпечувати вміння орієнтуватися у потоці інформації, уміти тонко розуміти можливі смисли висловлювань, моментально на них реагувати; студентам потрібно дати порівняльний аналіз класичної риторики і неориторики, відштовхуючись від тези про те, що коли стара риторика визначала позицію автора і тільки враховувала особистість адресата, то сучасна риторика біполярна, діалогічна, ситуативна, більше звернена до імпровізування на основі максимальної готовності до комунікації, моментальної орієнтації у мовному дискурсі, а це вимагає від людини величезного обсягу знань, гнучкого інтелекту, високої мовної підготовки. Саме тому риторика спирається на високий рівень володіння мовою та культурою мовлення, на чому наголошують і сучасні риторичні школи; на основі аналізу новітньої наукової літератури потрібно розкрити проблематику неориторики та її перспективи; описати риторичні портрети відомих вітчизняних сучасних ораторів.

Література:

1. Колотілова Н.А. Головні напрями неориторики. *Риторика*. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. С.176-192.

2. Куньч Зоряна. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посібник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 244 с.

3. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247 с.

4. Савенкова Л. О. Історичні віхи розвитку риторики. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.12-38.

Тема 3. Елоквенція як підрозділ третього закону риторики. Художні засоби, їх функції в мовленні. Використання епітетів, метафор, фразеологізмів і крилатих виразів у мовленні. Тропи і риторичні фігури як творчий елемент педагогічної риторики.

Завдання: систематизувати терміни риторичних засобів виразності; дати відповідь на питання: чому цей підрозділ риторики називають серцевиною красномовства; розкрити особливості використання тропів і риторичних фігур у мовленні педагога; обґрунтувати тезу: «Тропи не є зовнішньою прикрасою, певного роду апліке, що накладається на думку зовні, - вони складають суть творчого мислення, і сфера їх ширша, ніж мистецтво. Вони належать творчості взагалі».

Література:

1. Колотілова Н.А. Елокуція. *Риторика*. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 81-103.

2. Плеханова Т.М. Основоположні розділи класичної риторики. *Риторика*: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Журналістика» освітньої програми «Видавнича справа та редагування». Запоріжжя : ЗНУ, 2017. С.51-53..

3. Савенкова Л.О. Закони риторики. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.38-54.

Тема 4. Ділова риторика. Мовленнєві жанри ділового типу, характерні для шкільного педагогічного спілкування: педагогічна нарада, методичні вказівки, урок, позаурочні й позакласні заходи. Ділова бесіда: структура, зміст. Види бесід та методи викладу матеріалу. Техніка підготовки бесіди. Аналіз проведення бесіди.

Завдання: на основі аналізу рекомендованої літератури систематизувати мовленнєві жанри ділового типу, конкретизувати риторичні особливості жанрів педагогічного спілкування, розкрити специфіку педагогічного спілкування на уроці; скласти таблицю організаційних форм педагогічного мовлення, охарактеризувати специфіку малих, середніх та великих організаційних форм педагогічного мовлення; проаналізувати структуру ділової бесіди, її етапи, техніку

підготовки та принципи її проведення; описати види бесід з учнями молодшого шкільного віку, опрацювати методику організації та проведення бесід з молодшими школярами, запропонувати методичні рекомендації для учителя сучасної початкової школи щодо проведення індивідуальної бесіди з учнем (мовленнєвий аспект).

Література:

1. Василенко В.А. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми, 2011. 275 с.
2. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації: Навч. посіб. Д.: РВВ ДНУ, 2002. 92 с.
3. Олійник О. Сучасна ділова риторика. К.: Кондор, 2018. 166 с.
4. Савенкова Л.О. Різновиди мовлення за функціональним призначенням. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.151-156.

Тема 5. Слухання у професійній діяльності педагога. Слухання як вид мовленнєвої діяльності. Функції слухання. Професійне педагогічне слухання. Види, засоби та моделі професійного педагогічного слухання. Умови ефективного педагогічного слухання.

Завдання: проаналізувати різні підходи науковців до визначення сутності поняття «активне слухання учителя» у процесі спілкування з учнем; визначити фактори, стилі активного слухання вчителя; конкретизувати функції слухання, описати види, засоби та моделі професійно-педагогічного слухання, техніки рефлексивного та нереклексивного слухання; систематизувати типологію основних бар'єрів слухання, «поганих слухачів» (порівняти власний стиль поведінки під час слухання іншого з пропонованими варіантами псевдослухачів); на основі вивчення передового педагогічного досвіду запропонувати прийоми роботи на вдосконалення вмінь активного слухання в учнів молодшого шкільного віку; скласти власну програму вдосконалення вмінь активного слухання; опрацювати методику формування навичок та прийомів техніки слухання, основними компонентами якої є: підтримка уваги (спрямованість і стійкість уваги, візуальний контакт тощо), використання елементів невербального спілкування (погляд, поза, жести, мова міжособистісного простору, зміна висоти голосу та інтонації) як немовної підтримки учня; репліки й питання

для заохочення до подальшого викладу матеріалу; підготуватися до обговорення повідомлення на тему: «Уміння активного слухання - складова комунікативної компетентності педагога».

Література:

1. Пасько К. Ефективність спілкування як умова продуктивної професійної діяльності педагога. *Вища освіта України*. Київ : Педагогічна преса. 2017. №1. С. 72–76.

2. Савенкова Л.О. Слухання як вид мовленнєвої діяльності. *Педагогічна риторика* :навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.112-123.

3. ЛюбчакЛ.В., Казаручик Г.М. Формування в майбутніх учителів готовності до активного слухання в процесі педагогічної взаємодії з молодшими школами. *Молодий вчений*.2019. № 5.2 (69.2). С. 56-59.

Тема 6. Мистецтво полеміки. Еристика у педагогічній риторичі. Коректні прийоми полеміки. Некоректні прийоми полеміки.

Завдання: розкрити суть суперечки та охарактеризувати її різновиди; систематизувати принципи полеміки; заповнити таблицю: Прийоми полеміки у педагогічній риторичі (прийом-приклад); на основі аналізу мовлення сучасного педагога порівняти коректні та некоректні прийоми полеміки; систематизувати типові помилки в аргументації та критиці; проаналізувати концепцію безконфліктного спілкування одного з найвідоміших американських психологів, письменників і експертів з питань взаємовідносин - Дейла Карнегі, зробити тезовий конспект книги «Як завойовувати друзів і впливати на людей»; доречно викласти власне бачення ефективності запропонованих авторами ідей в умовах української комунікативної культури; запропонувати тематику дискусій з проблеми: «Двомовність в Україні».

Література:

1. Культура сперечання. *Ораторське мистецтво* : навч.-метод. посіб. / за ред. І.М. Плотницької, О.П. Левченко. 2-ге вид., стер. К. : НАДУ, 2011. С.28-55.

2. Олійник О. Полемічна майстерність. *Сучасна ділова риторика*. К.: Кондор, 2018. С.121-124.

3. Хоменко І.В. Еристика: мистецтво полеміки. Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 192 с.

4. Чорнобай О.Л. Мистецтво суперечки або еристика: предмет та історія. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2015. № 827. С. 210-220.

Тема 7. Проксемічні особливості невербального спілкування, їх роль у педагогічній риторичі. Простір і час як особлива знакова система. Особиста територія. Зональні простори, їх практичне використання у педагогічній комунікації. Візуальний контакт як один із компонентів невербального спілкування учителя і учня.

Завдання: ознайомитися з теоріями про особистий простір, проаналізувати зміст теорії антрополога Едварда Хола; звернути увагу на те, що простір і час виступають у якості особливої знакової системи і несуть значенневе навантаження (робота над таблицею проксемічних особливостей невербального спілкування); на основі аналізу рекомендованої літератури охарактеризувати зональні простори та конкретизувати їх практичне використання у педагогічній комунікації; систематизувати універсальні та культурно-специфічні правила проксемічної поведінки, навести приклади; довести тезу про те, що візуальний контакт є важливим елементом педагогічної техніки, що виконує функцію емоційного живлення; розробити пам'ятку для вчителя та батьків: «Як поважати особистий простір дитини?».

Література:

1. Пасько К. Особливості використання вербальних та невербальних засобів комунікації в професійній діяльності сучасного педагога. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: [зб. наукових праць] / ред. рада: В.П. Андрущенко (голова). К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. Вип. 29 (41). С. 258-263.

2. Невербальні засоби спілкування. *Психологія спілкування* : навч. посіб. / за заг. ред. Л.О. Савенкової. К. : КНЕУ, 2015. С.76-91.

3. Чмут Т.К. Культура ділового спілкування. К. : Знання, 2007. 231 с.

Тема 8. Інтонація як мовне явище. Значення у педагогічній риторичі. Інтоноване мовлення. Найбільш поширені інтонації. Інтонаційна виразність мовлення. Інтонаційний малюнок тексту. Інтонація як нормативна одиниця педагогічної комунікації.

Завдання: розкрити зміст поняття «інтоноване мовлення», довести тезу про те, що інтонація мовлення є його важливим

структурним компонентом, носієм семантичних значень і засобом вияву та передачі емоційно-експресивного характеру висловлювання; охарактеризувати основні функції інтонації у мовленнєвому спілкуванні (когнітивна, рекогнітивна, дистинктивна); систематизувати й описати основні складники інтонації, виокремити рівні впливу інтонаційної виразності мовлення на слухачів; окреслити параметри мовленнєвої експресії, що відбиваються й оцінюються слухачами під час сприймання мовлення; скласти таблицю категорій мовленнєвого впливу педагога на учнів (інтонаційно-виразних висловлювань); обґрунтувати чинники ефективності емоційних інтонацій у педагогічній комунікації.

Література:

1. Ковалевська Т.І. Інтонаційні засоби актуалізації емоційного висловлювання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2011. № 5. С. 141-144.

2. Олійник Г.А. Виразне читання. Основи теорії: Посібник для вчителів. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. 224 с.

3. Савенкова Л. Інтонаційна виразність мовлення педагога. *Педагогічна риторика* : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. С.102-107.

Тема 9. Оратор і аудиторія. Типи ораторів й ознаки аудиторії. Взаємозалежність оратора й аудиторії. Принципи встановлення контакту між ними. Оратор перед аудиторією. Подолання страху перед виступом.

Завдання: звернути увагу на особливості взаємодії оратора й аудиторії, їх взаємозалежність; конкретизувати типи ораторів, вимоги до оратора; розкрити суть закону аудиторії, дати характеристику ознак аудиторії (формально-ситуативні, соціально-демографічні, соціально-психологічні); систематизувати принципи встановлення контакту між оратором і аудиторією; висвітлити психологічні проблеми контакту оратора й аудиторії та окреслити шляхи їх вирішення; на основі наукової літератури розробити практичні рекомендації для учнів, педагогів і батьків щодо подолання страху перед виступом.

Література:

1. Бондаренко Г.Л. Історія педагогічної риторики: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 276 с.

2. Оратор і вимоги до нього. *Ораторське мистецтво* : навч.-метод. посіб. / за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. 2-ге вид.,

стер. К. : НАДУ, 2011. С.15-28.

3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: навч. посібник. К.: Вища шк., 2003. 311с.

4. Сагач Г.М. Риторика : навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закл. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2000. С. 300-405.

Тема 10. Маніпулятивна риторика. Чорна риторика. Принципи і правила. Запитання як інструмент маніпулятивної риторики. Деструктивні прийоми маніпулятивної риторики, прийоми їх розпізнавання та уникнення.

Завдання: робота над таблицею: «Майстри ефективного вживання прийомів чорної риторики» (приклади застосування видатними ораторами минулого й сучасності). Аналіз статті Іваненко І.М. Трансформація маніпулятивних прийомів у політичних промовах (на матеріалі стенограм Верховної Ради України). *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. 2019. № 3. С 31-37 (стиль ведення дискусії). Підготуватися до обговорення реферату на тему: Чорна риторика як техніка нейролінгвістичного програмування.

Література:

1. Бойко О. Анатомія політичного маніпулювання. Ніжин : Міланік, 2007. С.126.

2. Лукасевич О.А. Маніпулятивні прийоми: особливості використання у міжособистісному спілкуванні. *Проблеми сучасної психології*. 2017. № 2. С.114-119.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчальний процес здійснюється у таких формах, як навчальні заняття (лекційні, семінарські, практичні), самостійна робота студента, контрольні заходи. Формами перевірки знань студентів є усне опитування, перевірка контрольних робіт, у тому числі й тестових завдань, перевірка залікових контрольних завдань.

Методами навчання у викладанні навчальної дисципліни «Педагогічна риторика» є:

- словесні (лекція, бесіда, дискусія, мозковий штурм, проблемний метод, робота з літературно-інформаційними джерелами)
- наочні (ілюстрація практичними прикладами)
- практичні (практичні вправи).

КОНТРОЛЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Комплексний контроль знань студентів з курсу «Педагогічна риторика» здійснюється на основі результатів проведення поточного, модульного та підсумкового контролю знань(залік).

Форми поточного контролю:

Усне опитування: усна відповідь студента на одне із питань теми; доповнення; участь в обговоренні проблемних питань; виконання аудиторних вправ; робота в групах, захист завдань самостійної роботи.

Письмове опитування: письмова відповідь студента на одне із питань теми, термінологічний диктант, тестування, творче завдання, виконання завдань практичного змісту, конспектування літератури, ведення термінологічного словника, виконання завдань пошукової роботи, модульні контрольні роботи; підсумкова залікова робота.

Форма підсумкового контролю: залік.

Засоби оцінювання: контрольні роботи; тести; реферати; презентації результатів виконаних завдань та самостійних досліджень.

Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями оцінювання навчальної діяльності студентів з курсу «Педагогічна риторика» є її систематичність, активність і результативність. Показниками систематичності навчальної діяльності є відвідування студентами лекційних, семінарських занять з курсу, своєчасне виконання навчальних завдань і модульних контрольних робіт.

Активність студента на лекційних, семінарських заняттях визначається якістю підготовки до них і рівнем виконання завдань практичного, творчого характеру. Показником результативності є правильність виконання на семінарських заняттях усіх видів робіт.

Система контролю за навчальною успішністю студентів передбачає поточний, модульний та підсумковий контроль.

Завдання поточного контролю полягає в систематичній перевірці розуміння та засвоєння студентами навчального матеріалу з курсу, якості виконання ними практичних, творчих, пошукових завдань (аудиторних і позааудиторних), здатності усно чи письмово відтворювати навчальний матеріал. Вагомою

складовою здійснення поточного контролю є перевірка виконання завдань самостійної роботи.

Завданням модульного контролю є оцінювання засвоєння студентами частини навчального матеріалу дисципліни, що становить у сукупності завершений навчальний модуль. Здійснення модульного контролю передбачає виконання студентами контрольної роботи, яка включає комплекс завдань (контрольні питання, творчі завдання чи тести) з метою перевірки теоретичної підготовки і розв'язання навчально-професійних задач, які дають можливість продемонструвати студентам здатність практично використовувати набуті знання.

Завданням підсумкового контролю є підсумкова перевірка рівня засвоєння студентами теоретичного матеріалу з курсу «Педагогічна риторика» та здатність практично використовувати набуті знання при відповідях на питання заліку.

Зазначені форми контролю та види роботи на семінарських заняттях є обов'язковими для всіх студентів. Система оцінювання знань є накопичувальною (складається із суми балів за різними видами здійсненого контролю).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування та самостійна робота																зал ік	Сума рна к-сть балів						
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2																	
Т1		Т2		Т3		Т4		м/к		Т1		Т2		Т3		Т4		Т5		Т6		м/к	
3	3	3	3	3	3	3	3	9	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	6	1 питання заліку - 20 балів; 2 питання заліку - 20 балів; Або Тестовий контроль: 1 тест - 1 б.; 40 тестів - 40 балів
Критерії оцінювання на семінарському занятті																							
Усне, письм. опит. – 2 бали Самостійна робота – 1 бал									Усне, письм. опит. – 2 бали Самостійна робота – 1 бал														
3 бали – відповідь повна, немає помилок, завдання самостійної роботи виконані на належному рівні; 2 бали – відповідь неповна або має помилки, завдання самостійної роботи виконані частково; 1 бал – відповідь неповна, має значні помилки; завдання самостійної роботи не виконані. Модульний контроль: (1 м/к. - 9 балів; 2 м/к. - 6 балів)																							
За 1 модуль: 30 балів									За 2 модуль: 30 балів									40	60+40 =100				
Разом: 30+30 =60																40	100						

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	зараховано
80-89	B (дуже добре вище середнього рівня з кількома помилками)	
70-79	C (добре – у загальному правильна робота з незначною кількістю помилок)	
60-69	D (задовільно- загалом непогано, але зі значною кількістю певних недоліків)	
50-59	E (задовільно-достатньо: виконання задовольняє мінімальні критерії)	
35-49	FX (незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення курсу))	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F (незадовільно - необхідна серйозна подальша робота: повторне вивчення курсу)	не зараховано з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінювання з дисципліни «Педагогічна риторика» (залік)

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (залік). Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю, які були відображені у змістово-діяльнісній структурі. Кількість балів за кожен модуль становить суму балів за навчальний елемент даного модуля. Питома вага модуля визначається його складністю – це компетенція викладача.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну виводиться з суми балів поточного контролю за модулями (30+30 =60 балів) та модуль-контролю (залік) – (40 балів). Максимальна кількість балів при поточному контролі обов'язкових видів роботи становить 60 балів. Разом: 60+40=100 балів

Критерії оцінювання знань студентів з дисципліни «Педагогічна риторика»/ ЗФН

(залік в умовах дистанційного навчання)

Загальна кількість балів - 100. З них:

- 20 балів за відвідування лекційних занять з елементами практикуму;
- 40 балів за виконання індивідуальних практичних завдань;
- 40 балів за усну відповідь у режимі онлайн (або ж інший варіант - виконання тестових завдань).

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО КУРСУ (залік)

1. Риторика як наука. Завдання риторики.
2. Зміст поняття «педагогічна риторика».
3. Предмет педагогічної риторики.
4. Завдання педагогічної риторики.
5. Основні риторичні поняття та їх характеристика.
6. Зв'язок риторики з педагогікою та іншими науками.
7. Роль риторики на сучасному етапі розвитку суспільства.
8. Етапи становлення риторики як навчальної дисципліни.
9. Культура усного мовлення як компонент позитивного іміджу педагога.
10. Етапи розвитку ораторського мистецтва.
11. Античне ораторське мистецтво.
12. Ораторське мистецтва епохи Середньовіччя.
13. Ораторське мистецтва епохи Відродження.
14. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку українського красномовства.
15. Етапи розвитку риторики в Україні.
16. Усна народна творчість як взірець риторичної традиції українців.
17. Головні напрями неориторики.
18. Визначні педагоги-ритори сучасності.
19. Основні жанри красномовства.
20. Основні розділи класичної риторики: інвенція, диспозиція, елокуція, акція.
21. Основні модули публічного виступу оратора: логос, етос, пафос.
22. Вербальні засоби спілкування у професійній діяльності педагога.
23. Невербальні засоби спілкування у професійній діяльності педагога.
24. Закони риторики, їх характеристика.
25. Визначення понять «мова», «мовлення», «культура мовлення», «культура професійного мовлення».
26. Типи ораторів.
27. Особливості взаємодії оратора й аудиторії.
28. Основні види логічних помилок у промові.

29. Мовленнєва діяльність. Структура мовленнєвої діяльності.
30. Види мовленнєвої діяльності.
31. Комунікативні якості мовлення, їх характеристика.
32. Мовна норма. Мовна майстерність.
33. Точність мовлення.
34. Культура мовлення. Ступені оволодіння культурою мовлення.
35. Мовленнєвий етикет.
36. Значення культури мовлення для ораторської діяльності.
37. Типи дихання. Умови правильного дихання оратора.
38. Етапи роботи над текстом промови.
39. Вимоги до мовлення оратора.
40. Функції педагогічного мовлення, їх характеристика.
41. Інтонаційна виразність мовлення педагога.
42. Складники інтонації та їх характеристика.
43. Педагогічна імпровізація.
44. Говоріння як вид мовленнєвої діяльності.
45. Слухання як вид мовленнєвої діяльності.
46. Види слухання.
47. Рівні розуміння мовленнєвого повідомлення слухачем.
48. Уміння, що забезпечують сприймання висловлювання.
49. Техніка мовлення педагога.
50. Основні функції професійного педагогічного мовлення.
51. Допоміжні функції техніки педагогічного мовлення.
52. Мовленнєве дихання педагога.
53. Голос педагога, його особливості.
54. Основні якості професійного голосу педагога.
55. Дикція педагога як один із елементів техніки мовлення.
56. Недоліки мовлення педагога та їх усунення.
57. Етап роботи з виправлення дефектів артикуляції.
58. Рівні сформованості техніки мовлення педагога.
59. Мовленнєва комунікація.
60. Модель мовленнєвої комунікації.
61. Форми й типи мовленнєвої комунікації.
62. Мовленнєва поведінка педагога.
63. Різновиди мовлення за функціональним призначенням.
64. Навчально-наукове мовлення.
65. Різновиди мовлення за характером взаємодії учасників спілкування.
66. Діалогічне спілкування.

67. Полілог як форма педагогічного мовлення.
68. Монологічне мовлення та його особливості.
69. Типи мовлення.
70. Психологічна культура і компетентність оратора.
71. Аргументація у публічному виступі.
72. Етика ведення дискусії
73. Риторичний імідж педагога.
74. Способи створення привабливого образу мовця.
75. Вимоги щодо застосування навіювання у педагогічній діяльності.
76. Види тропів і використання їх у публічних промовах.
77. Урок як форма мовленнєвого спілкування.
78. Організаційні форми педагогічного мовлення та їх особливості.
79. Урахування у педагогічній діяльності негативних впливів на професійне мовлення стану емоційного напруження вчителя.
80. Утруднення в мовленні педагога, який знаходиться у стані емоційного напруження.
81. Техніка мовлення педагога як базовий компонент його риторичної майстерності.
82. Основні компоненти техніки мовлення педагога.
83. Способи вдосконалення техніки мовлення педагога.
84. Аргумент у педагогічній риторичності.
85. Переконування як метод впливу в педагогічній риторичності.
86. Способи комунікативного впливу педагога на учнів.
87. Навіювання у педагогічному процесі.
88. Прийоми навіювання, доцільні у процесі розмови з учнем з метою здійснення виховного впливу.
89. Основні положення педагогічної техніки навіюючого впливу.
90. Етика мовленнєвої педагогічної комунікації.

Тестові завдання до курсу

1. Автор вислову: «риторика – це мистецтво переконання»:
 - а) Софокл;
 - б) Платон;
 - в) Квінтіліан;
 - г) Аристотель
2. Автор знаменитого афоризму: «Поетами народжуються, ораторами стають»?
 - а) Аристотель;
 - б) Софокл;
 - в) Платон;
 - г) Цицерон.
3. Батьківщиною риторики вважається:
 - а) Середньовічна Європа;
 - б) Стародавній Єгипет;
 - в) Стародавня Індія;
 - г) Стародавня Греція.
4. Частиною софістичної аргументації є:
 - а) апеляція до авторитетного джерела;
 - б) логічний умовивід;
 - в) звернення до емоційної сфери людини;
 - г) демагогія.
5. Диспозиція - це розділ риторики, який відповідає за:
 - а) аналіз промови;
 - б) запам'ятовування промови;
 - в) виголошення промови;
 - г) задум промови.
6. Установлення чіткого членування промови й забезпечення внутрішньої зв'язності між її частинами - це вимоги до:
 - а) меморії;
 - б) інтенції;
 - в) елокуції;
 - г) диспозиції.
7. Укажіть послідовність розташування елементів риторичного канону:
 - а) диспозиція, елокуція, меморія, акція, інтенція;
 - б) елокуція, інтенція, диспозиція, меморія, акція;
 - в) акція, диспозиція, інтенція, меморія, елокуція;
 - г) інтенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція.

8. До основних законів риторики Не належить закон:

- а) концептуальний;
- б) тактичний;
- в) стратегічний;
- г) оптимістичний.

9. Розділ риторики, який відповідає за багатство мовлення і місткість сформульованих думок:

- а) меморія;
- б) інтенція;
- в) інтенція;
- г) елокуція.

10. Аргумент - це:

- а) коротка усна оповідь з дотепним фіналом доказу;
- б) повторення одних і тих же думок з метою донести до опонента свою думку;
- в) звернення до когось за підтримкою чи порадою;
- г) висловлювання, яке доводить істинність тези, обґрунтовує її.

11. Автор вислову: «Краще дві години ходити перед офісом свого ділового партнера, ніж увійти туди, не маючи жодного уявлення про те, що Ви хочете сказати своєму співрозмовнику»:

- а) Деніел Гоулман;
- б) Хаїм Перельман;
- в) Карстен Бредемайєр;
- г) Дейл Карнегі.

12. Вислів: «Я став справжнім майстром тоді, коли навчився говорити «Іди сюди» з дванадцятьма-п'ятнадцятьма відтінками, коли навчився надавати двадцять нюансів у постановці міміки, постави, голосу» належить:

- а) І.А. Зязюну;
- б) Ш.О. Амонашвілі;
- в) В.О. Сухомлинському;
- г) А.С. Макаренку.

13. Вислів: «Бережіть слова!... Будьте дуже обережними і обачними, спонукаючи дітей висловлювати свою думку. Не вкладайте в уста дитини слова, змісту яких вона ще не може досягнути! Не допускайте, щоб високі, святі слова перетворювалися в розмінну монету... Нехай кожне слово,

вимовлене в школі, дає плід, а не залишається пустоцвітом» належить:

- а) І. Огієнку;
- б) С. Русовій;
- в) Г. Ващенко;
- г) В. Сухомлинському.

14. Визначте, до якого роду красномовства відносяться наступні види мовленнєвих повідомлень: лист до родичів, надгробна промова, смс-повідомлення:

- а) академічне;
- б) дорадче;
- в) соціально-політичне;
- г) соціально-побутове.

15. Укажіть рядок, де правильно зазначені педагогічні функції комунікації:

- а) інформаційна, ситуаційна, операційна, соціометрична;
- б) інформаційна, регулятивна, емотивна, афективна;
- в) інформаційна, логічна, сенситивна, реактивна;
- г) інформаційна, пізнавальна, експресивна, управлінська.

16. Укажіть рядок, де правильно вказано компонент професійно-педагогічної комунікативності вчителя:

- а) наявність здібностей до педагогічної комунікації, набуття комунікативних навичок і вмінь;
- б) наявність стійкої потреби в систематичному спілкуванні з дітьми;
- в) емоційне задоволення на всіх етапах спілкування;
- г) усі відповіді правильні.

17. Визначте тип мовлення: «Пелікани - це водні птахи. Проте вони не вміють пірнати. Це пов'язано з особливою будовою їхніх кісток, які мають повітряні порожнини. Ще у пеліканів є повітряні підшкірні мішки, а пір'я не дуже щільно прилягає до тіла. Ось такі вони-пелікани»:

- а) аналіз;
- б) розповідь;
- в) опис;
- г) міркування.

18. Визначте тип мовлення: «Невеличкий ліс теж золотиться, багрянє, палає і з кожним ранком заливається все блискучішим вогнем. А після дощу з кущів вилазять гриби...

кумедні, товсті. На старих пеньках туляться один до одного тонконогі опеньки. Розсипалися по галявинах червоноголові підосичники, зеленуваті й рожеві сирійжки, запашні лисички. Особливо поважними здаються серед них товсті гриби під червоною шапкою з білими крапочками – мухомори. Намистинками розсипалися по кущах різнокольорові ягідки. Барви лісу доповнює і волохатий зеленувато-сірий мох на деревах. Пахне грибами, чебрецем, дощем і ще чимось дивним, приємним. Пишається проти сонця ліс, пломеніють осінні вогневі барви. А разом з лісом пишається й осінь тим, що створила таку красу».

- а) розповідь;
- б) доповідь;
- в) міркування;
- г) опис.

19. Найбільш напружений момент розповіді - це:

- а) апробація;
- б) адорація;
- в) експозиція;
- г) кульмінація.

20. Риторичний етос - це:

- а) емоційна переконаність промовця;
- б) схема промови;
- в) логічна послідовність міркувань;
- г) своєрідний моральний принцип.

21. Такесика - це

- а) використання пауз, покашлювання, сміху, позіхань, плачу;
- б) експресія обличчя й фігури, зумовлена будовою тіла;
- в) міміка, постава, поза, хода;
- г) система дотиків, потиску руки, поплескування.

22. Суть якої моделі спілкування розкриває подане визначення: педагог підноситься над класом, як гірська вершина. Він відірваний від учнів, мало цікавиться їх інтересами та взаєминами з ними. Спілкування зводиться лише до інформування учнів, що зумовлює їх пасивність?

- а) «Китайська стіна»;
- б) «Локатор»;
- в) «Гамлет»;
- г) «Монблан».

23. Наука про простір комунікації, його структуру та функції:

- а) ольфакація;
- б) кінетика;
- в) хронеміка;
- г) проксеміка.

24. У тексті «Над головою гронами висіли стиглі зірки» застосовано:

- а) гіперболу;
- б) парадокс;
- в) алюзію;
- г) метафору.

25. У реченні «У класі стояла дзвінка тиша» використано:

- а) епітет;
- б) іронію;
- в) епіфору;
- г) оксиморон.

26. Знайдіть приклад метонімії:

- а) матінко рідна!
- б) перекувати мечі на орала;
- в) пісня бере за душу;
- г) читати Шевченка.

27. Оберіть рядок, де вказано оптимальний темп усного мовлення:

- а) 70-90 слів за хвилину;
- б) 90-100 слів за хвилину;
- в) 100-110 слів за хвилину;
- г) 120-150 слів за хвилину.

28. Оптимальний час для проведення ділової бесіди:

- а) 20-30 хв.;
- б) 15-20 хв.;
- в) 5-10 хв.
- г) 10-15 хв.

29. Суть якого поняття розкриває подане визначення: «Уміле послуговування засобами риторики з метою впливу на адресата мовлення, риторичного й особистісного самовдосконалення й вироблення індивідуального ораторського стилю»:

- а) риторичний дискурс;
- б) риторичний канон;

- в) риторична свідомість;
- г) риторична компетентність.

30. Компоненти риторичної компетентності педагога:

- а) мотиваційно-ціннісний;
- б) діяльнісно-креативний;
- в) когнітивний;
- г) усі відповіді правильні.

31. Мова - це (оберіть рядок з правильною відповіддю):

- а) система звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення;
- б) найважливіший засіб спілкування й пізнання;
- в) система знаків, що забезпечує процес комунікації і, як правило, складається зі словника та правил;
- г) усі відповіді правильні.

32. Основні функції мовлення (укажіть рядок з правильною відповіддю):

- а) емотивна, креативна, спонукальна;
- б) інформаційна, емоційна, конституційна;
- в) інформаційна, контролююча, мотивуюча;
- г) інформаційна, агітаційна, емотивна.

33. Види усного мовлення:

- а) акустичне, монологічне, діалогічне;
- б) діалогічне, афективне, ефективне;
- в) полілогічне, професійне, просте;
- г) монологічне, діалогічне, полілогічне.

34. Види мовленнєвої діяльності, які є основою мовленнєвої комунікації (укажіть рядок з повною відповіддю):

- а) сприймання, аналізування, відтворення, зберігання;
- б) мислення, говоріння, читання, писання;
- в) інформування, писання, говоріння, аргументування;
- г) говоріння, письмо, читання, слухання;

35. Професійні особливості мовленнєвої діяльності педагога:

- а) ця діяльність спеціально організується вчителем, він керує нею залежно від умов педагогічного спілкування;
- б) добір мовних і мовленнєвих засобів здійснюється залежно від потреб, завдань взаємодії вчителя з учнями; їх ефективність прогнозується;

в) мовленнєва діяльність педагога в реальній ситуації спілкування будується на відтворенні (рефлексії) стану, поведінки, реакції учнів, вона регулюється змістом зворотної інформації, яку отримує вчитель;

г) усі відповіді правильні.

36. Види слухання (укажіть рядок з повною відповіддю):

а) навчально-педагогічне, рефлексивне, не рефлексивне, пасивне;

б) психолого-педагогічне, активне, пасивне, рефлексивне;

в) емпатичне, епізодичне, систематичне, критичне;

г) спрямоване критичне, емпатичне, не рефлексивне, активне рефлексивне.

37. Мовні норми поділяються на:

а) орфоепічні, лексичні, фразеологічні;

б) орфографічні, пунктуаційні, стилістичні;

в) словотвірні, морфологічні, синтаксичні;

г) усі відповіді правильні.

38. Суть якого поняття розкриває подане визначення: «Уміння вибрати з можливих варіантів літературної норми найбільш точний, стилістично доречний, найбільш виразний, естетичний варіант для даної ситуації мовлення»:

а) мовна грамотність;

б) мовна компетентність;

в) мовна активність;

г) мовна майстерність.

39. Правила вимови голосних і приголосних звуків у різних позиціях, сполучень звуків у словах, словосполученнях і реченнях, правила вимови окремих граматичних форм, особливості вимови іншомовних слів, норми наголошування та інтонації - це:

а) орфографічні норми;

б) морфологічні норми;

в) ситуативні норми;

г) орфоепічні норми.

40. Суть якого поняття розкриває подане визначення: «Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови»:

а) жаргонізми;

- б) діалектизми;
 - в) плеананізми;
 - г) суржик.
- 41. Укажіть рядок, де порушені фразеологічні норми:**
- а) пнутися зі шкіри, укладати договір, напускати туману;
 - б) мастак на вигадки, гратися з вогнем, спіймати облизня;
 - в) мов полуда спала з очей, укладати договір, дівчина з перчиком;
 - г) слабе місце, у тій чи іншій мірі, я вибачаюсь.
- 42. Укажіть рядок, де НЕ порушені лексичні норми:**
- а) сковородка, слідуючий, три роки тому назад;
 - б) до вчителя відносимося з повагою, дружня група, мій домашній адрес;
 - в) злиняти з пар, письменник написав, місяць вересень;
 - г) колишній, наступний, соломонове рішення.
- 43. Точним можна назвати таке мовлення, у якому вжиті слова... (продовжте речення):**
- а) використовуються у незвичному, метафоричному значенні, що дає можливість образно, художньо відтворювати дійсність;
 - б) передають певні поняття через художні образи, якими відтворюється не зовсім звичне бачення, сприймання людиною навколишнього світу і себе в ньому;
 - в) використовуються в експресивно переносному значенні;
 - г) повністю відповідають їх мовним значенням - значенням, що усталились у мові в даний період її розвитку.
- 44. Мовлення вважається чистим, якщо (оберіть правильний варіант відповіді):**
- а) є правильна літературно-нормативна вимова; відсутні інтерферентні явища, так званий акцент;
 - б) відсутні позалітературні елементів - діалектизми, вульгаризми, канцеляризми, плеоназми, слова-паразити;
 - в) інтонація відповідає змістові та експресії висловлювання, відсутні брутальні, лайливі, лицемірні відтінки;
 - г) усі відповіді правильні.
- 45. Доречність – це така ознака культури мовлення, яка (оберіть правильний варіант відповіді):**

- а) організовує його точність, логічність, виразність, чистоту;
- б) вимагає такого добору мовних засобів, які відповідають змістові та характерові експресії повідомлення;
- в) враховує ситуацію, склад слухачів (читачів), естетичні завдання;
- г) усі відповіді правильні.

46. Манера спілкування педагога з учнями залежить (оберіть повний варіант відповіді):

- а) від поведінки учнів у класі;
- б) від вимогливості, освіченості, матеріального стану педагога;
- в) від зовнішності, іміджу, досвіду;
- г) від темпераменту, переконань, загальної культури.

47. Розпорядження, інструктаж, порада, зауваження, питання – це:

- а) принципи педагогічного спілкування;
- б) методи педагогічного спілкування;
- в) види педагогічного спілкування;
- г) форми педагогічного спілкування.

48. «Монблан» - це один із варіантів спілкування:

- а) настрахання;
- б) загравання;
- в) навіювання;
- г) дистанціювання.

49. При якому спілкуванні спостерігається невпевненість педагога в собі та в результатах спілкування?

- а) «Китайська стіна»;
- б) «Робот»;
- в) «Монблан»;
- г) «Гамлет».

50. Які педагогічні умови сприяють ефективності спілкування?

- а) володіння психологічними якостями та вміннями, мовленнєва культура;
- б) володіння педагогічним тактом, вміння «подати себе»;
- в) гуманістична спрямованість, знання правил спілкування;
- г) усі відповіді правильні.

51. Основні вимоги до навчального діалогу:

- а) визнання рівності міжособистісних позицій, відкритість і довіра між партнерами;
- б) зосередженість педагога на співрозмовникові й взаємовплив поглядів;
- в) персоніфікована манера звертання, поліфонія взаємодії, двоплановість позиції педагога;
- г) усі відповіді правильні.

52. Типи навчальних діалогів, які мають місце в практиці шкільної українськомовної освіти (оберіть повний варіант відповіді):

- а) вербальний, формальний, потуральний, двосторонній, логічний;
- б) лінгвальний, формальний, піклувальний, спонукальний, настановчий;
- в) пояснювальний, розповідний, неординарний, аргументативний, полемічний;
- г) формальний, неактивний, полемічний, односторонній, діалог-співпраця.

53. Укажіть правильну послідовність елементів риторичної моделі сучасного вчителя (за Н.Голуб):

- а) професіонал-оратор-особистість-громадянин;
- б) громадянин-особистість, оратор-професіонал;
- в) оратор-професіонал-особистість - громадянин;
- г) особистість – громадянин – професіонал – оратор.

54. До структури риторичної культури педагога входять такі елементи:

- а) високий рівень освіченості й професійні знання, майстерність;
- б) культура мислення, культура мовлення, культура спілкування;
- в) невербальна й зовнішня культури, талант, натхнення;
- г) усі відповіді правильні.

55. Суть якого поняття розкриває подане визначення: «Знання, уміння й навички, необхідні для розуміння чужих і породження власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування?»

- а) мовленнєва нормативність;
- б) риторичний ідеал;

- в) навчальна компетентність;
- г) комунікативна компетентність.

56. Яка функція педагогічного спілкування відіграє вирішальну роль у формуванні емпатії?:

- а) обмін ролями;
- б) інтегративно-компенсаторна;
- в) самоствердження;
- г) співпереживання.

57. Вираження почуттів та емоцій за допомогою голосу - це (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) організаційна характеристика мовлення;
- б) психологічна складова мовлення;
- в) пізнавальна складова мовленнєвої діяльності;
- г) інтонаційна виразність мовлення.

58. Який відсоток комунікації відбувається з використанням невербальних засобів?

- а) 30-40%;
- б) 40-50%;
- в) 50-60%;
- г) 60-80%.

59. Що не є характеристикою голосу?

- а) сила, висота, тембр;
- б) благозвучність, злитність, рухливість;
- в) гучність, різноманітність, тон;
- г) темпоритм, акомодация, візуалізація.

60. За ступенем можливості появи пауз у потоці мовлення виокремлюють:

- а) обов'язкові паузи;
- б) вірогідні паузи;
- в) варіативні паузи;
- г) усі відповіді правильні.

61. Укажіть рядок, де правильно зазначені параметри мовленнєвої експресії, що відбиваються й оцінюються слухачами під час сприймання мовлення:

- а) емоційна насиченість;
- б) ступінь емоційного збудження;
- в) емоційний стан того, хто говорить, ставлення того, хто говорить до співрозмовника;
- г) усі відповіді правильні.

62. Основні функції техніки професійно-педагогічного мовлення:

- а) науково-пізнавальна, комунікативна;
- б) перцептивна, сугестивна;
- в) організаторська, експресивна;
- г) усі відповіді правильні.

63. Під час мовленнєвого дихання (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) вдих довший, ніж видих;
- б) вдих і видих рівномірні;
- в) позиція вдиху і видиху залежить від здоров'я мовця;
- г) видих довший, ніж вдих.

64. Фонаційне дихання - це дихання:

- а) фізіологічне;
- б) статичне;
- в) респіраторне;
- г) мовленнєве.

65. Енергетичною базою професійного мовлення педагога є (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) грудне;
- б) верхнє;
- в) діафрагмальне;
- г) діафрагмально-реберне.

66. Апарат вимови складається з чотирьох пов'язаних між собою порожнини (оберіть правильний варіант відповіді)

- а) голова, шия, груди, живіт;
- б) гайморові пазухи, гортань, груди, діафрагма;
- в) порожнина рота, носа, шиї, живота;
- г) гортань, глотка, порожнини рота та носа.

67. Органи, які беруть безпосередню участь в утворенні звуків мовлення називають (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) сенсорними;
- б) мускуляторними;
- в) компенсаторними;
- г) артикуляторними.

68. Сугестивність голосу педагога - це його властивість... (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) протистояти зовнішнім шумовим перешкодам;
- б) пристосовуватися до відповідної акустики;
- в) високої працездатності голосового апарату;

г) захоплювати учнів, впливати на їхні емоції незалежно від змісту промовлених слів.

69. Ясність і чіткість у вимові слів, складів і звуків - це:

- а) інтонація;
- б) акомодация;
- в) експресія;
- г) дикція.

70. До критеріїв оцінювання техніки мовлення педагога відносяться (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) звучання голосу;
- б) дикційна виразність;
- в) дихання;
- г) усі відповіді правильні.

71. Сила звучання голосу залежить від:

- а) правильної відповіді немає;
- б) кількості пауз;
- в) ширини діафрагми;
- г) глибини вдиху.

72. Основні принципи, згідно з якими необхідно розробляти тезу виступу:

- а) формулювати так, щоб її можна було розкрити у рамках виступу повністю;
- б) формулювати так, щоб вона була зрозумілою для аудиторії одразу, без особливих зусиль;
- в) формулювати так, щоб була прийнятною для аудиторії;
- г) усі відповіді правильні.

73. Слова і вирази, що використовуються у переносному значенні:

- а) синоніми;
- б) омоніми;
- в) жаргонізми;
- г) тропи.

74. Під час відбору теми для виступу слід:

- а) вибрати коло питань, які стосуються певної теми;
- б) продумати і записати можливі варіанти теми виступу;
- в) вибрати тему, що відповідає аудиторії, ситуації, умовам, часу проведення виступу;
- г) усі відповіді правильні.

75. Правила жестикуляції оратора (укажіть рядок з Неправильною відповіддю):

- а) невимушеність;
- б) різноманітність;
- в) відповідність характеру мовлення оратора;
- г) екстраполяльність.

76. Американський психолог Р. Вудворте поділив усі можливі вирази обличчя на пені види (укажіть рядок з повною відповіддю)

- а) любов, щастя, радість;
- б) страх, страждання, огида;
- в) гнів, рішучість, подив;
- г) усі варіанти правильні.

77. За риторичним критерієм ораторів поділяють на такі групи:

- а) конструктивний оратор;
- б) оратор-демагог;
- в) оратор-популіст;
- г) усі відповіді правильні.

78. Усякий доказ складається із трьох части (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) класифікація, інформація, аргумент;
- б) умовивід, сертифікація, апробація;
- в) формулювання, переконання, аналіз;
- г) теза, аргумент, демонстрація.

79. Головним елементом, який визначає навіюючу силу мовлення є (оберіть правильний варіант відповіді):

- а) міміка;
- б) проксеміка;
- в) такесика;
- г) інтонація.

80. Суть якого поняття розкриває подане визначення: «психологічний вплив однієї особи на іншу, або групу людей, розраховане на некритичне сприймання та прийняття слів, виражених у них думок та волі»:

- а) виховання;
- б) діагностування;
- в) переконання;
- г) навіювання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Г.Л. Історія педагогічної риторики : навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 276 с.
2. Василенко В.А. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми, 2011. 275 с.
3. Волкова Н.П. Педагогічні комунікації: Навч. посіб. Д.: РВВ ДНУ, 2002. 92 с.
4. Герман В.В. Риторична культура вчителя в академічному просторі: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 190 с.
5. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі. Черкаси, 2008. 408 с.
6. Дудник Н.В. Педагогічна риторика : навч.-мет. посібник. Умань : ПП Жовтий О.О. 2011. 164 с.
7. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрушева Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. Х.: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
8. Коваленко С.М. Сучасна риторика: навч.- практич. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 184 с.
9. Культура фахового мовлення : Навч. посібник / За ред. Н.Д. Бабич. Чернівці : Книги-XXI ст., 2011. 528с.
10. Куньч Зоряна. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посібник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 244 с.
11. Літературознавчий словник – довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. К. : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
12. Макович Х.Я., Вербицька Л.О., Капітан Н.О. Словник термінів і понять з риторики. Львів, 2016. 140 с.
13. Мацько Л.І. Риторика : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл./ Л.І. Мацько, О.М. Мацько. 2-ге вид., стер. К. : Вища школа, 2006. 311 с.
14. Методика навчання риторики в школі: навч. посіб. / Авт.-укладач В.А. Нищета. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 200 с.
15. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
16. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: Монографія. Чернівці : Книги - XXI, 2009. 528 с.
17. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Навч. посіб. К.:Центр учбової літератури, 2012. 184 с.

18. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / за ред. О.А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
19. Плеханова Т.М. Риторика: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Журналістика» освітньої програми «Видавнича справа та редагування». Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 110 с.
20. Препотенська М. Риторика: 10 ключових тем : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів К. : ІНКОС, 2011. 252 с.
21. Прокопчук Л.В. Риторика. Модульний курс: навч. посіб. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 206 с.
22. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247 с.
23. Риторика: навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 344 с.
24. Романовський О.Г. Педагогічна етика: текст лекцій / Романовський О.Г., Серета Н.В., Квасник О.В. Х.: НТУ «ХПІ», 2008. 64 с.
25. Савенкова Л.О. Педагогічна риторика : зб. міні-кейсів. К. : КНЕУ, 2011. 152 с.
26. Савенкова Л.О. Педагогічна риторика : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. 298 с.
27. Сагач Г.М. Риторика : навч. посіб. для студентів серед. і вищ. навч. закл. вид. 2-ге, перероб. і доп. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2012. 568 с.
28. Серета Н.В., Солодовник Т.О. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу «Педагогічне спілкування та риторика» / Серета Н.В., Солодовник Т.О. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 64 с.
29. Сивачук Н.П. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Сивачук, І. М. Снігур, О. М. Санівський ; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. «Театр слова», науково-дослідна лабораторія. Умань : «Сочінський», 2013. 375 с.
30. Олійник О. Сучасна ділова риторика. К. : Кондор, 2018. 166 с.
31. Сучасна педагогічна риторика: теорія, практика, міжпредметні зв'язки : зб. наук. пр. за мат. наук. семінару / Львів. держ. ун-т внутрішніх справ / Т.А. Космеда (відп. ред.). Л. : ПАІС, 2007. 268 с.
32. Ткаченко Л.П. Риторика в системі професійного навчання: історія становлення навчальної дисципліни: монографія. Х. : Видавець Рожко С.Г., 2016. 428 с.

33. Уварова А.М. Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя: Навчально-методичний посібник для педагогічних ун-тів. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. 132 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://metod.kart.edu.ua/>
2. <http://aritoriki.com>
3. <http://www.twirpx.com/library/>
4. <http://www.youtube.com>
5. <http://silaslova.biz>

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	9
ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	9
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	10
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	27
КОНТОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО КУРСУ	39
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО КУРСУ	42
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56

Навчальне видання

ПЕДАГОГІЧНА РИТОРИКА

Методичні рекомендації до курсу

Укладачі: Лариса Василівна **Мафтин**

Ольга Іванівна **Величко**

Відповідальна за випуск **Романюк С.З.**

Технічний редактор **Кудрінська О.М.**

Підписано до друку 12.03.2021. Формат 60x84/16

Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум.-друк. арк. 3,3.

Обл.-вид. арк. 3,5. Тираж 50. Зам. Н-034.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

58002, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.